

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

УДК 373.21:316.647.5

д.пед.н., доц. **Артемів В.Ю.** (НА СБУ)
к.т.н., с.н.с. **Литвиненко Н.І.** (ВІКНУ)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПРИСУДЖЕННЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В УКРАЇНІ

Розкрито передумови необхідні для розбудови системи підготовки докторів філософії в Україні, яка б відповідала сучасним європейським принципам. Визначено сучасний стан системи підготовки докторів філософії, який характеризується відсутністю системного підходу в філософії освіти та розуміння світоглядних педагогічних ідей сучасної Європи.

Найважливішим напрямом сучасної наукової думки є інтеграція вищої освіти та науки з метою пріоритетного розвитку новітніх наукових досліджень, орієнтованих на становлення розвинутого громадського суспільства. Зміни в освітній діяльності України за останні роки, зростання професійної, міжгалузевої та інших видів трудової мобільності змушують по-іншому поглянути на проблему підготовки кандидатів наук - докторів філософії.

Пропонується продовжити дослідження системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні з метою інтеграції нашої держави до європейського освітнього співтовариства; за прикладом Прибалтійських держав автоматично надати ступінь доктора філософії всім кандидатам наук, які цього забажають; надати закладам, які працюють у сфері підвищення кваліфікації, право присвоювати випускникам диплом доктора в конкретній професійній сфері.

Ключові слова: система підготовки докторів філософії в Україні, академічна мобільність, абілітація, дослідницька програма, молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук.

Постановка задачі. В Європі вже остаточно сформувалася і отримала визнання нова парадигма вищої освіти, яка заснована на компетентнісному підході та ідеях мобільності. В Україні процеси підготовки науковців у різних галузях освіти підходять до свого завершення, але, коли йдеться про підготовку докторів філософії, виникає низка труднощів і проблем, які гальмують формування сучасного й конкурентоспроможного науково-освітнього середовища в Україні.

Найважливішим напрямом сучасної наукової думки є інтеграція вищої освіти та науки з метою пріоритетного розвитку новітніх наукових досліджень, орієнтованих на становлення розвинутого громадського суспільства. Зміни в освітній діяльності України за останні роки, зростання професійної, міжгалузевої та інших видів трудової мобільності змушують по-іншому поглянути на проблему підготовки кандидатів наук - докторів філософії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні проблеми і труднощі, які виникають в Україні в процесі підготовки науковців відповідно до нової парадигми вищої освіти знайшли відображення в роботах українських дослідників В. Бахрушина [1], Т. Борова [2], Ю. Гришук [3], Н. Гуляєва [4], Г. Корчова [5], В. Радкевич [6], І. Регейло [7], С. Сисоєва [8], О. Спіріна [9], В. Wachter [10]. Однак, в Україні процес підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації потребує глибокого та комплексного аналізу.

Мета статті полягає у визначенні шляхів, необхідних для побудови системи підготовки докторів філософії, яка б відповідала сучасним європейським принципам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Болонська система, яка отримала визнання в європейському освітньому співтоваристві, передбачає присудження трьох наукових рівнів: бакалавр, магістр і доктор філософії. В той же час у національних системах різних країн Болонська декларація дозволяє вводити додаткові освітні рівні з урахуванням національних традицій, стану економіки та вимог ринку праці.

Процес переходу на європейську систему вищої освіти в Україні продовжується досить довгий час та наразі наблизився до свого завершення, але, що стосується порядку присудження наукових ступенів, то відповідний нормативний документ Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» [11] з'явився зовсім нещодавно. Зазначений документ регулює питання проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ), встановлення вимог до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, утворення спеціалізованих вчених рад закладів вищої освіти (наукових установ) та скасування їх рішень.

Факт появи цього документу цілком позитивний, тобто він свідчить про наявність інтересу з боку держави та його інституцій до проблем розвитку науки та провідних представників наукового співтовариства в Україні. В той же час він викликає цілу низку питань.

По-перше, Постанова КМУ № 167 [11] проголошує експеримент, терміни проведення та порядок оцінки результатів якого обговорювати ще очевидно зарано. Це може створити певні труднощі на шляху вдосконалення системи підготовки наукових кадрів вищої категорії в Україні. Справа в тому, що зазначений експеримент має широкомасштабний та соціальний характер. Результати експериментів у сфері освіти та науки, як свідчить історичний досвід, зазвичай проявляються через десятиріччя.

В Україні прийнята п'ятирівнева система наукових ступенів, яка передбачає впровадження наступних кваліфікацій, зокрема, молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії та доктор наук.

Введення рівня наукової кваліфікації «молодший бакалавр» пов'язане із намаганням створити в Україні високотехнологічне суспільство. Адже в наш час для того, щоб стати класним автомеханіком необхідно мати знання на рівні провідного інженера, а для того, щоб бути навіть перукарем у сучасному салоні краси, необхідно мати інтелект та володіти знаннями не меншими, ніж у хіміка середини минулого століття.

Кваліфікація «молодший бакалавр» запозичена із системи вищої освіти США, де в якості самостійного рівня вищої освіти існує ступень Associate Degree – професійна кваліфікація, приблизно порівняна з кваліфікацією випускника технікуму. При цьому ступень молодшого бакалавра, на нашу думку, все ж відповідає неповній вищій освіті. У США кваліфікація Associate Degree дозволяє молодій людині раніше та з меншими фінансовими затратами вийти на ринок праці, раніше отримати професійний досвід та, можливо, навіть перегнати того, хто весь цей час готувався стати бакалавром. Роботодавець при цьому отримує більш дешеву, але якісно підготовлену робочу силу. Безумовно, це передбачає наявність країні динамічного ринку праці, що активно розвивається.

Введення п'ятого ступеня – доктор наук – в нашій державі пояснюється тим, що їй у спадок залишилася дворівнева система наукових ступенів – кандидат та доктор наук. На відміну від радянської система в провідних країнах світу загальноприйнята лише одна ступінь – доктор філософії. В той же час, об'єднання в нашій державі всіх науковців під єдиним науковим ступенем було б несправедливим, оскільки доктори наук плідно працюють на теренах національної науки. В країнах Прибалтики, які першими із колишніх республік СРСР інтегрувалися до європейського співтовариства, спостерігалася аналогічна ситуація. Після їхнього виходу зі складу Союзу там була введена європейська градація наукових ступенів. У зв'язку з цим кандидати наук автоматично стали докторами філософії. Відповідно для того, щоб відокремити попередніх докторів від кандидатів наук, докторів наук відразу ж автоматично габілітували.

Процес габілітації полягає в тому, що присудження ступеня доктора наук проводиться невеликим колективом визнаних вчених, бажано із залученням зарубіжних. Кожен університет прагне мати в своєму викладацькому складі габілітованих докторів наук: від цього залежить рейтинг закладу вищої освіти (ЗВО). Доктори філософії прагнуть отримати габілітацію - це дозволяє їм зайняти престижну, добре оплачувану посаду. Звичайно, доктор,

габілітований у регіональному університеті, ніколи не буде прирівнюватися до доктора, габілітованого у визнаному національному університеті. Втім такий стан буде спонукати регіональні університети підвищувати свій рейтинг до рівня столичного, проте це буде сприяти розвитку науки в Україні загалом. Держава, дотримуючись рекомендацій Болонського процесу, не повинна втручатися в процедуру габілітації, як це відбувається в вузах Німеччини та інших європейських держав. Втім держава, як мінімум зобов'язана створити і вести загальнодоступний реєстр габілітованих докторів наук, а також, де і яким складом вчених було габілітовано того, чи іншого науковця. Це запобігатиме фальсифікації та підвищить відповідальність тих вчених, які проводили процедуру габілітації, і ЗВО, де ця процедура відбувалася.

В університетах США існує традиція поряд з академічними присуджувати професійні докторські ступені. Академічні докторські ступені присуджуються здобувачам за результатами проведених ними наукових пошуків, оформлених у вигляді дисертації. Професійні докторські ступені присуджуються тим, хто займається не стільки фундаментальними дослідженнями, скільки безпосередньо своєю професійною діяльністю, наприклад, правом, медициною тощо. Рівень доктор за професією в США не вище і не нижче рівня доктора філософії, проте, якщо доктора філософії готують для дослідницької діяльності, то ступінь доктора за професією – це визнання професійної досконалості спеціаліста. Україні доцільно скористатися цим досвідом.

В Україні підвищення кваліфікації не передбачає присудження кваліфікаційного ступеня. З огляду на викладене було б доцільним створити в Україні ще один рівень професійної компетентності. Зазначене дозволило б притягнути до системи підвищення кваліфікації якнайбільше професіоналів. При цьому більш значним став би статус професіонала, який підвищує свою кваліфікацію. Водночас це посилює б статус ЗВО, що здійснюють підвищення кваліфікації.

На європейському науковому просторі передбачається, що доктор філософії повинен мати відповідні теоретичні знання, уміння, навички, які є достатніми для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Також безумовно повинна підвищуватися і роль ЗВО (наукових установ), де виконується дисертаційне дослідження.

Інтерес у освітянської спільноти викликають стандарти освіти саме з точки зору забезпечення їх академічної мобільності. В наукових публікаціях [3, 10] розрізняють академічну та професійну мобільність. Академічна мобільність у цих публікаціях поділяється на внутрішню і зовнішню, яка може також виступати як міжнародна.

Академічна мобільність – це можливість навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому навчальному закладі на території України чи поза її межами [5]. Академічна мобільність стимулює ЗВО підвищувати рівень викладання, наближуючи його до європейських стандартів. При цьому, слід мати на увазі, що міжнародна мобільність може сприяти відтоку перспективних кваліфікованих кадрів закордон. Відповідно, професійна мобільність полягає в тому, що, маючи одну професію, можна було перейти на іншу за умови використання існуючих компетенцій.

У Законі України «Про вищу освіту» [12] відзначені стандарти двох типів: стандарт освітньої діяльності та стандарт вищої освіти. Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладу вищої освіти і наукової установи. Вони розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності з урахуванням необхідності створення умов для тих, хто навчається, а також є обов'язковими до виконання всіма закладами вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування, а також науковими установами, що забезпечують підготовку докторів філософії та докторів наук. Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та

результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності. Вони розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і діяльності закладів вищої освіти (наукових установ). Аналіз літератури свідчить, що основна увага освітян приділяється стандарту вищої освіти, а про стандарт освітньої діяльності ніби забувають. Тим часом, саме перші забезпечують рівень підготовки здобувачів вищої освіти. Найсуворіша деталізація в цих стандартах повинна стати предметом найретельнішої уваги з боку освітньої спільноти та державних інституцій.

Програми підготовки докторів філософії відповідно до вимог Болонського процесу має освітню та дослідницьку складові.

Освітня складова має науково-педагогічну спрямованість та передбачає фундаментальну освітню і методологічну підготовку, поглиблене вивчення дисциплін за відповідними напрямками та формування відповідних світоглядних засад. Освітні програми докторантури повинні відповідати акредитованим докторським програмам провідних закордонних закладів освіти та науки за аналогічними спеціальностями підготовки. Теоретичне навчання має складатися з циклу базових, профілюючих і елективних (вибіркових) дисциплін.

Основний інтерес у контексті даного дослідження являє собою дослідницькі програми. Нажаль, дослідницькі програми підготовки докторів філософії (PhD) у більшості ЗВО України формуються лише у загальних рисах і зазвичай включають наступні складові: проведення наукових та експериментальних досліджень, виступи на конференціях і семінарах, публікація статей, підготовка тексту дисертацій. При цьому висувуються наступні вимоги:

- 1) бути актуальною, містити наукову новизну та практичну значущість;
- 2) базуватися на сучасних методах обробки й інтерпретації даних, виконуватися з використанням сучасних методів наукових досліджень;
- 3) містити експериментально-дослідницькі (методичні, практичні) розділи із положеннями, що виносяться на захист.

Зазначене свідчить про формальний підхід до формування дослідницької складової програм підготовки докторів філософії в Україні. Навпаки, у США і європейських країнах університети пропонують власні програми конкретних наукових досліджень. У провідних університетах їх кількість досягає 200. Справа в тому, що такі університети активно ведуть наукові дослідження. Вони мають для цього необхідні кадрові та матеріальні ресурси. Наприклад, професор, який проводить дослідження поведінки тонких феромагнітних плівок у діапазоні радіочастот, може доручити своєму аспіранту проведення експериментів в умовах, коли плівки мають підвищений вміст марганцю. Для цього університет повинен мати необхідне обладнання та матеріали. Якщо професор веде дослідження в сфері юридичного забезпечення безпеки, він може, наприклад, запропонувати аспіранту виконати аналіз сутності професійного ризику, що виникає в процесі виконання службових завдань в зоні проведення бойових дій. При цьому професор отримує зацікавленого помічника, а наука збагачується новими знаннями. Для цього професор повинен не тільки читати лекції, але і вести дослідницьку роботу в університеті. Але здобувач наукового ступеня може прийти до аспірантури зі своєю власною програмою. Якщо ця програма відповідає ліцензії, отриманій університетом, якщо він володіє необхідними матеріальними ресурсами, є професори, які зацікавлені в керуванні або хоча б консультуванні цієї роботи, то здобувач може бути прийнятий в аспірантуру. Йому буде запропонована освітня програма, метою якої є формування у нього наукового світогляду і громадянської відповідальності.

Наступний постулат документа, який звертає на себе увагу, це відмова від постійних спеціалізованих вчених рад щодо присудження наукових ступенів та перехід на разові ради. Це положення в даному документі слід визнати ключовим. Воно дозволяє призупинити діяльність конвєсу щодо присудження наукових ступенів та перетворити захист дисертації на унікальну подію. Дійсно, дія такого конвєсу була виправданою, коли науку приходилося створювати на пустому місці в умовах ізоляції від світового наукового середовища. В умовах

євроінтеграції та глобалізації в науковому середовищі від постійно діючих рад щодо присудження наукових ступенів можна вважати цілком виправданим.

Цілком інакше виглядає рішення скоротити кількість членів вчених рад щодо присудження наукових ступенів до п'яти. По суті, це рішення калькою з аналогічних європейських положень. Там захист дисертації у певному ступені прирівнюється до екзамену по завершенню певної, нехай найвищої, стадії навчання, а екзаменаторів може бути і один, і два, і чотири. Нам поки складно сприйняти захист дисертації як екзамен на завершення певної стадії навчання. Ми все ще віримо, що кожен захист дисертації просуває вітчизняну науку нехай на маленький крок вперед. Однак, скорочення чисельності ради щодо присудження наукових ступенів у наших умовах терміново буде використано для спрощення процесу збору разових рад. Тож, начебто, спинивши конвейер щодо захисту дисертацій, відразу ж відкривається можливість, аби знову запустити його.

Процес формування разових рад для присудження ступеня доктора філософії ускладнює вимога включати до їхнього складу лише тих вчених, які мають не менше однієї публікації у виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та/або Web of Science. Очевидно, бажання мати у таких радах визнаних світових вчених своєчасне та необхідне. Втім, по-перше, наявність однієї публікації у Scopus цілком не свідчить про те, що її автор є вченим зі світовим ім'ям. По-друге, кількість таких авторів в Україні поки не є великою. Прискорене збільшення їх чисельності цілком можливе (в Україні та ближньому зарубіжжі дуже швидко зростає кількість контор, які пропонують такі публікації за неمالі гроші), але навряд це забезпечить необхідну якість. Запрошення ж визнаних зарубіжних вчених навряд чи по кишені учасникам вітчизняного освітнього процесу. І по-третє, і це головне, дана ситуація автоматично виключає із складу рад величезну кількість літніх вчених, на яких поки ще тримається в Україні вся наука. Адже цілком зрозуміло, що публікація в Scopus для такої категорії вчених перетворюється в цілком не виправдану та фінансово невідому перепону.

І найголовніше, згідно тексту документу весь процес присудження докторів філософії ставить під контроль МОН. Тобто націлившись на інтеграцію у світову науку, існує ризик втратити основний європейський та світовий принцип – незалежність науки, самостійність наукових закладів, можливість самостійно обирати рецензентів, опонентів, терміни та умови створення разових або ж інших рад щодо захисту дисертацій. Відомо, що в Європі та США ціна наукових дипломів, виданих різними університетами, є різною. Доктор філософії Принстонського університету – нерівень доктору філософії, який отримав диплом у Північно-Західному університеті штату Орегон. Така нерівність є двигуном прогресу: університети змагаються між собою, їх конкуренція є рушієм прогресу. Державні адміністративні заклади не втручаються у їх наукову та освітню діяльність, що є принципом демократії та основою прогресу.

На нашу думку, саме такий підхід до формування наукової компоненти програми підготовки докторів філософії повинен переважати в системі вищої освіти в Україні. Тут слід йти шляхом формування індивідуальних, навіть, унікальних програм. Слід уникати зайвої формалізації, адміністрування, віддаючи перевагу відкритості прозорості та відповідальності університетів, які здійснюють підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі.

Висновки. Сучасний стан системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації характеризується відсутністю системного підходу в філософії освіти та розуміння світоглядних педагогічних ідей сучасної Європи.

В результаті проведеного дослідження пропонується:

- продовжити дослідження системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні з метою інтеграції нашої держави до європейського освітнього співтовариства;
- за прикладом Прибалтійських держав автоматично надати ступінь доктора філософії всім кандидатам наук, які цього бажають;
- надати закладам, які працюють у сфері підвищення кваліфікації, право присвоювати випускникам диплом доктора в конкретній професійній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахрушин В. Зауваження та пропозиції щодо проекту положення про порядок підготовки фахівців ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. Режим доступу до журн.: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/358-zauvazhennya-ta-propozitsiji-shchodo-proektu-polozhennya-pro-poryadok-pidgotovki-fakhivtsiv-stupenya-doktora-filosofiji-ta-doktora-nauk-v-aspiranturi-ad-yunkturi-ta-doktoranturi-vishchikh-navchalnikh-zakladiv-naukovikh-ustanov>.
2. Борова Т.А. Основні принципи застосування докторських програм на основі європейського досвіду. *Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 5-6 жовтня 2017 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. С. 216.
3. Гуляєва Н.М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири. *Розбудова менеджмент-освіти в Україні*: матеріали VI щорічної міжнародної конференції (м. Дніпропетровськ, 17-19 лютого 2005 р.). Київ: навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. С. 76-81.
4. Корчова Г.Л. Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу. *Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти*. Педагогічні науки. Київ, 2017. №144. С.57-61.
5. Радкевич В. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи*. Київ. 2011. Вип. 1. С. 7-22.
6. Регейло І.Ю. Підготовка фахівців за докторськими програмами у США. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Київ. Вип. 1. 2011. С. 116-121.
7. Сисоєва С. Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу. *Рідна школа*. 2016. № 5-6. С. 13-17.
8. Спірін О.М., Носенко Ю.Г., Яцишин А.В. Сучасні вимоги і зміст підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 56, Вип. 6. С. 219-239.
9. Як в Україні створити сучасну систему підготовки докторів філософії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://radaprogram.org/.../yak-v-ukrayini-stvoryty-suchasnu-syste>.
10. Wachter, B. Student Mobility in Europe: Recent Trends and Implications of Data Collection. *European Higher Education at the Crossroads* [Електронний ресурс]. Режим доступу до журн.: <http://www.springerlink.com/content/978-94-007-3937-6#section=1=3&locus=83>.
11. Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії: постанова Каб. Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/167-2019-p>.
12. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

REFERENCES:

1. Bakhrushyn V. (2014), "Zauvazhennia ta propozytsii shchodo proektu polozhennia pro poriadok pidhotovky fakhivtsiv stupenia doktora filosofii ta doktora nauk v aspiranturi (adiunkturi) ta doktoranturi vishchikh navchalnykh zakladiv" [The comments and suggestions to the project on the procedure regulation of the Ph.D study in the higher education institutions], www.education-ua.org/ua/draft-regulations/358-zauvazhennya-ta-propozitsiji-shchodo-proektu-polozhennya-pro-poryadok-pidgotovki-fakhivtsiv-stupenya-doktora-filosofiji-ta-doktora-nauk-v-aspiranturi-ad-yunkturi-ta-doktoranturi-vishchikh-navchalnikh-zakladiv-naukovikh-ustanov (accessed 23 January 2019).
2. Borova, T.A. (2017), "Osnovni pryntsypy zastosuvannia doktorskykh prohram na osnovi yevropeiskoho dosvidu" [Basic principles of the doctoral programs application on the basis of European experience], *Pidhotovka doktoriv filosofii (PhD) v umovakh reformuvannia vishchoi osvity: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, Zaporizhzhia, p. 216.
3. Huliaieva N.M. (2005), "Mobilnist vykladachiv i studentiv: problemy ta oriientyry" [Mobility of teachers and students: problems and benchmarks], *Rozbudova menedzhment-osvity v Ukraini: materialy VI shchorichnoi mizhnarodnoi konferentsii*, Kyiv, pp. 76-81.
4. Korchova H.L. (2017), "Akademichna mobilnist zdobuvachiv v umovakh suchasnoho osvitnoho protsesu" [Academic mobility of applicants in the conditions of modern educational process], *Aktualni problemy vishchoi pedahohichnoi osvity, Pedahohichni nauky*, Kyiv, № 144, pp. 57-61.
5. Radkevych V. (2011), "Pryntsypy modernizatsii profesiino-tekhnichnoi osvity" [Principles of vocational education modernization], *Modernizatsiia profesiinoi osvity i navchannia: problemy, poshuky i perspektyvy*, Kyiv, Vol. 1, pp. 7-22.

6. Reheilo I.U. (2011), "Pidhotovka fakhivtsiv za doktorskymy prohramamy u SShA" [Training for PhD programs in the United States of America], *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, Kyiv, Vol. 1, pp. 116–121.
7. Sysoieva S. (2016), "Pidhotovka doktoriv filosofii u haluzi osvity: dosvid providnykh universytetiv svitu" [Preparation of PhD in the Education Field: the leading universities experience of the world], *Ridna shkola*, № 5–6, pp. 13–17.
8. Spirin O.M., Nosenko Yu.H., Yatsyshyn A.V. (2016), "Suchasni vymohy i zmist pidhotovky naukovykh kadriv vyshchoi kvalifikatsii z informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v osviti" [Modern requirements and content of the scientific personnel studing of the highest qualification from information and communication technologies in education], *Information technology and learning tools*, Vol. 56, No 6, pp. 219–239.
9. "Tak v Ukraini stvoryty suchasnu systemu pidhotovky doktoriv filosofii" [How to create a modern system of PhD studing in Ukraine], [www.http://radaprogram.org/.../yak-v-ukrayini-stvoryty-suchasnu-syste](http://radaprogram.org/.../yak-v-ukrayini-stvoryty-suchasnu-syste) (accessed 20 January 2019).
10. Wachter, B. Student Mobility in Europe: Recent Trends and Implications of DataCollection. *European Higher Education at the Crossroads*, www.springerlink.com/content/978-94-007-3937-6#section=1=3&locus=83 (accessed 22 January 2019).
11. "Poriadok provedennia eksperymentu z prysudzhennia stupenia doktora filosofii: postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 06.03.2019 r. № 167" [The procedure of conducting an experiment on the awarding of the degree PhD: Decree Kab. Ministers of Ukraine], www.zakon.rada.gov.ua/go/167-2019-p (accessed 12 March 2019).
12. "Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 p № 1556-VII" [About Higher Education: The Law of Ukraine, 01 July 2014, № 1556-VII], [www.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18), www.springerlink.com/content/978-94-007-3937-6#section=1=3&locus=83 (accessed 22 January 2019).

д.пед.н., доц. Артемов В.Ю., к.т.н., с.н.с. Литвиненко Н.И.
**ЕВРОПЕЙСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРИСУЖДЕНИЯ
НАУЧНОГО СТЕПЕНИ ДОКТОРА ФИЛОСОФИИ В УКРАИНЕ**

Раскрыто предпосылки необходимы для развития системы подготовки докторов философии в Украине, которая бы отвечала современным европейским принципам. Определено современное состояние системы подготовки докторов философии, характеризующийся отсутствием системного подхода в философии образования и понимания мировоззренческих педагогических идей современной Европы.

Важнейшим направлением современной научной мысли является интеграция высшего образования и науки в целях приоритетного развития новейших научных исследований, ориентированных на становление развитого гражданского общества. Изменения в образовательной деятельности Украины за последние годы, рост профессиональной, межотраслевой и других видов трудовой мобильности заставляют по-другому взглянуть на проблему подготовки кандидатов наук докторов философии.

Предлагается продолжить исследование системы подготовки научных кадров высшей квалификации в Украине с целью интеграции нашего государства в европейское образовательное сообщество; по примеру Прибалтийских государств автоматически предоставить степень доктора философии всем кандидатам наук, этого пожелают; предоставить учреждениям, работающих в сфере повышения квалификации, право присваивать выпускникам диплом доктора в конкретной профессиональной сфере.

Ключевые слова: система подготовки докторов философии в Украине, академическая мобильность, габилитацию, исследовательская программа, младший бакалавр, бакалавр, магистр, доктор философии, доктор наук.

Ph.D. Artemov V.U., Ph.D. Lytvynenko N.I.

**EUROPEAN APPROACHES TO IMPLEMENTATION
SCIENTIFIC STUDY OF THE DOCTOR OF PHILOSOPHY IN UKRAINE**

The prerequisites for the development of Ph.D. studying system in Ukraine that are in line with modern European principles are revealed. The present condition of Ph.D. studying system is determined, which is characterized by the lack of a systematic approach in the philosophy of education and understanding of ideological pedagogical ideas of modern Europe.

In Europe, the new paradigm of higher education, which is based on a competent approach and ideas of mobility, has finally been formed and recognized. In Ukraine, the process of studying scientists in various fields of education is approaching its completion, but when it comes to preparing doctors of philosophy, there is a series of difficulties and problems that impede the formation of a modern and competitive scientific and educational environment in Ukraine.

The most important direction of contemporary scientific thought is the integration of higher education and science with a view to the priority development of the latest scientific research aimed at the development of a developed civil society. Changes in the educational activity of Ukraine in recent years, the growth of professional, inter-branch and other forms of labor mobility make a different look at the problem of preparing Ph.D.

In Ukraine, the five-level system of scientific degrees is adopted, which involves the introduction of the following qualifications, in particular, the junior bachelor, bachelor, master, Ph.D. and doctor of sciences.

It is proposed to continue the study of the system of training of high-skilled scientific personnel in Ukraine in order to integrate our state into the European educational community; according to the example of the Baltic States, to automatically grant the Ph.D. degree to all candidates of science who so wish; to provide institutions that work in the field of advanced training, the right to assign graduates to a doctor's degree in a particular professional field.

Keywords: system of preparation of doctors of philosophy in Ukraine, academic mobility, habilitation, research program, junior bachelor, bachelor, master, Ph.D., doctor of sciences.

